

Güvenli Yer Senaryolarının Değerlendirilmesinde Oyuncak Öykü Tamamlama Testi'nin Yetişkinlere Uyarlanması: Güvenirlilik ve Geçerliğe İlişkin Bir Ön-Çalışma

Sait Uluç¹, Yasemin Kahya²

Uluç, S. ve Kahya, Y. (2020). Güvenli yer senaryolarının değerlendirilmesinde oyuncak öykü tamamlama testi'nin yetişkinlere uyarlanması: Güvenirlilik ve geçerliğe ilişkin bir ön-çalışma. *Nesne*, 8(17), 233-253. DOI: 10.7816/nesne-08-17-06

Anahtar kelimeler

Güvenli yer senaryoları, yetişkinler, oyuncak öykü tamamlama, bağlanma temsilleri

Öz

Güvenli yer senaryoları, bağlanma yaşantılarıyla ilgili genellenmiş olay temsilleri veya zihinsel temsilleri ölçmeye yönelik geçerli ve güvenilir ölçümler sunan bir yaklaşımdır. Oyuncak Öykü Tamamlama Testi, çocukların bağlanma yaşantılarına yönelik güvenli yer senaryolarına ulaşmak için uluslararası literatürde yaygın biçimde kullanılmaktadır. Mevcut çalışmanın amacı ise, yetişkinlerin oynama kabiliyetlerine ve arzularına güvenilerek geliştirilen Yetişkin-Oyuncak Öykü Tamamlama Testi (Yetişkin-OÖTT)'nin güvenirlilik ve geçerliğine yönelik bir ön-çalışma yürütmektir. Yetişkin-OÖTT'nin geliştirilme aşamasında, protokol 40 sağlıklı yetişkine ve 20 yatan psikiyatrik hastaya uygulanmış; uygulamaların içerik çözümlemelerine dayanarak "Yetişkin-OÖTT Uygulama ve Puanlama Kılavuzu" oluşturulmuştur. Ardından, toplam 60 katılımcı içeren uygulama havuzundan seçkisiz olarak seçilen 20 katılımcı ($n_{\text{sağlıklı}} = 9$; $n_{\text{psikiyatrik}} = 11$) arasında yargıcılararası güvenirlilik ve geçerlik incelemeleri yürütülmüştür. Yaş ortalaması 22.15 olan katılımcılar; aynı zamanda İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA)'ni, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YİYE-II)'yi ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ)'ni doldurmuştur. Bulgular, Yetişkin-OÖTT'nin Tepkisel İşlevsellik, Bağlanma, Kaygı ve Kaçınma boyutları için yargıcılararası uzlaşım değerlerinin sırasıyla, .83, .89, .79 ve .83 olduğunu göstermiştir. Anılan boyutlara ilişkin Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları ise, .79-.85 aralığında değişmiştir. Yetişkin-OÖTT'nin boyut puanları ile İAÖ, YİYE-II alt-ölçek ve RBSÖ toplam puanları arasında beklendiği yönde anlamlı ilişki olduğu da görülmüştür. Yetişkin-OÖTT'nin bağlanma yaşantılarını temsil eden güvenli yer senaryolarını güvenilir biçimde ölçebildiği anlaşılmaktadır.

Adapting Doll Completion Story Task to Adults in the Assessment of Secure Base Scripts: A Preliminary Study of Reliability and Validity

Abstract

Secure base scripts constitute an approach providing reliable and valid measures of mental representations of attachment. Doll Completion Story Task (DCST) is a common measure in literature, tapping into attachment-related secure base scripts in children. The purpose of the current research was to conduct a preliminary reliability and validity study of Adult-DCST. In the development phase, the protocol was applied to 40 healthy adults and 20 psychiatric inpatients, and "Adult-DCST Application and Scoring Manual" was formed according to the content examinations of Adult-DCST. Following, 20 participants were randomly selected from 60 participant-pool of Adult-DCST applications. Inter-rater reliability and validity examinations were conducted among randomly-selected 20 participants ($n_{\text{healthy}} = 9$; $n_{\text{psychiatric inpatient}} = 11$). Participants with the mean age of 22.15 filled out Relationship Scales Questionnaire (RSQ), Experiences in Close Relationships-R (ECR-R), and Rosenberg Self-Esteem Scale (RSES). Results indicated that inter-rater agreement for Reflective Functioning, Attachment, Anxiety and Avoidance dimensions of Adult-DCST were .83, .89, .79, and .83, respectively. Cronbach alpha internal consistency coefficients of mentioned dimensions ranged between .79 and .85. Also, there were significant relationships between Adult-DCST dimensions and sub-scales of RSQ and ECR-R, and total scores of RSES in the expected directions. Findings suggested that Adult-DCST was a reliable measure of secure base scripts.

Makale Bilgisi

Geliş tarihi: 31 Ocak 2020

Düzeltilme tarihi: 20 Temmuz 2020

Kabul tarihi: 02 Ağustos 2020

DOI: 10.7816/nesne-08-17-06

¹ Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, psysait(at)hacettepe.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7048-8545

² Dr., Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, yasemin.kahya(at)asbu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3034-0527

Huizinga (1951) *Homo Ludens* (Oynayan İnsan) başlıklı kitabında, oyunun kurgusal olduğu bilinen (oyuncu tarafından), buna rağmen oyuncuyu tamamen içine çeken gönüllü, özgür bir eylem olduğunu vurgulamaktadır. Huizinga (1951)'nin varsayımı, oyunun tüm insan yaratılarının (hukuk, sanat ya da savaş gibi) özünü teşkil ettiği ve öncülü olduğu yönündedir. Özellikle çocuk ruh sağlığı alanında çalışan uzmanlar, oyun oynamanın kendiliğinden ve nerede ise temel bir dürtü kadar güçlü bir arzuyla ortaya çıkan bir olgu olduğu konusunda hemfikirlerdir. Oyunun bu doğal özelliği, tedavi ve değerlendirme amaçlı olarak yaygın kullanımına olanak sağlamaktadır. Oyun terapisi yaklaşımının önemli isimlerinden olan Axline (1969)'a göre, oyunun işlevi, dil konusunda gelişimini tamamlamamış olan çocuğun kendini, içinde yaşadığı dünyayı ve parçası olduğu ilişkileri kavramsallaştırmasına aracı olmasıdır. Buna göre, çocuk oyun aracılığıyla anlamlar kurmakta, dahası bu anlamlar üzerinde hakimiyet sağlamaktadır. Axline (1969)'nın klinik gözlemlere dayanan görüşleri, Huizinga (1951)'nin oyunun öncülüğü ile ilgili sezgilerine oldukça paraleldir. Minyatür oyuncaklar, oyun terapisi bağlamında, sıkça kullanılmaktadır. Minyatür oyuncaklar, fiziksel yapısı nedeniyle yetişkinlerin dünyasına hep aşağıdan bakmak zorunda kalan çocuğa, ilişkilere yukarıdan ve bir bütün olarak bakabilme şansı tanımaktadır. Klinik uygulamalarda, kurgulanan senaryoların gerçek yaşam olaylarının yansımaları olduğu ve oyunun çocuğa bir meta kavrayış (metabiliş) olanağı sunduğu sıklıkla gözlenmektedir. Oyuncak Öykü Tamamlama Testi'nin (Bretherton, Ridgeway ve Cassidy, 1990; Granot ve Mayseless, 2011) çocuk formu bu senaryolara ulaşmak için kullanılmaktadır. Çocuğun yazılı ve sözlü dile hakim olmaya başlaması ile, yaklaşık olarak 7 yaş civarında, oyuncaklar rafa kaldırılmakta, oyunun iç dünyanın bir ifade şekli olarak kullanımı göz ardı edilmektedir. Modern psikoloji alanında da baskın olan eğilim sözlü ve yazılı dile odaklanmaktır. Ne yazık ki oyun, çocukluğa özgü olarak görülme eğilimindedir. Buna karşın, özellikle klinik alanda Berne, Moreno ve Perls gibi birçok kuramcı³ oyunun yetişkin hayatındaki önemine vurgular yapmış ve intersubjektif yaşantılara (dünyadaki öznel-arası yaşantıların zihindeki temsillerine) ulaşmak için oyunu kanal olarak kullanmışlardır. Bu çalışmada da, farklı bir açıdan yetişkinlerin oynama kabiliyetlerine ve arzularına güvenilmiştir. Bu yönüyle güncel çalışmanın cesur bir girişim olduğu kadar, bulguları itibarıyla de umut verici olduğu söylenebilir.

Güvenli Yer Senaryoları

Bowlby (1988) ve Ainsworth (1989), bağlanma ilişkisini tanımlayan en temel öğelerin güvenli yer davranışları olduğunu vurgulamıştır. Bebeklik döneminde, ebeveyn hem güvenli sığınak (safe haven) hem de güvence üssü (secure base)'dür. Çocuk, stres anlarında sığınak olarak ebeveyne yönelmenin yanı sıra çevreye yönelik keşiflerinde de ebeveyni üs olarak kullanmaktadır. Ebeveynin ulaşılabilirliği ve duyarlılığı ise, güvenli yer davranışlarını ve keşif süreçlerini yeniden biçimlendirmektedir (Waters ve Cummings, 2000). Bu bağlamda, çocuk ve ebeveyn birbirleriyle etkileşim içinde ilişkiyi biçimlendiren etkin aktörlerdir. Ainsworth, Blehar, Waters ve Wall (1978) tarafından geliştirilen ve yürütülen Yabancı Durum Paradigması ve yoğun ev gözlemleri, bağlanmanın davranış sistemleri modelinin kapsamlı olarak incelenmesine olanak sağlamıştır. Ancak, Bowlby'e göre (1973), bağlanmanın yaşam boyu devam eden etkilerinin açıklanabilmesi için, bağlanmanın davranışsal bileşenlerinin yanı sıra zihinsel temsiller boyutunun da anlaşılması gerekmektedir. Bağlanmanın zihinsel temsilleri, çocuk ile ebeveyn arasında tekrarlı olarak ortaya çıkan davranışsal/duygusal deneyimlerin sonunda oluşan ve benlik-diğeri-dünya temsillerini içeren dinamik

³Anılan kuramcılara ait ileri okuma notları:

E. Berne (1964/2004): *Games people play. The basic handbook of transactional analysis.*

J. L. Moreno (1947/2011): *The theatre of spontaneity.*

F. S. Perls (1973): *The gestalt approach and eye witness to therapy.*

bilişsel yapılarıdır (Ainsworth, 1972; Bolwby, 1973). Dolayısıyla, bağlanma araştırmalarının davranış gözlemleri temelinde başlamış olmasına karşın, bağlanmayla ilişkili zihinsel temsillerin yapısı ve işleyişi zamanla birçok araştırmacının çalışma odağı haline gelmiştir (örn., Bretherton ve Munholland, 1999; Collins, 1996; Main, Kaplan ve Cassidy, 1985; Thompson, 1998; Zimmerman ve Iwanski, 2019).

Çocukluk ve yetişkinlik dönemindeki bağlanma temsillerini belirlemeye yönelik olarak geliştirilmiş farklı ölçüm yöntemleri bulunmaktadır. Öz-bildirim ölçekleri, otobiyografik anı içeriklerine odaklanan yarı-yapılandırılmış görüşmeler ve projektif nitelikli öyküleme teknikleri en sık kullanılan yöntemlerdir (Fraley, Waller ve Brennan, 2000; George, Kaplan ve Main, 1985; George ve West, 2012). Bağlanmayla ilişkili otobiyografik anıları sorgulamaya yönelik yarı-yapılandırılmış bir görüşme olan Yetişkin Bağlanma Görüşmesi (Adult Attachment Interview-AAI) en eski ölçüm yöntemlerinden biridir (George ve ark., 1985). AAI, güvenilir ve bilimsel olarak kabul gören bir yaklaşım olmakla birlikte öğrenilmesi ve uygulaması oldukça zor olup zaman alıcıdır. Uygulaması kolay ve ekonomik olan öz-bildirim ölçeklerinde ise romantik ilişkiler ya da akran ilişkileri gibi bağlanma örüntülerinin göstergesi olabilecek değişkenlere odaklanılmaktadır (Fraley ve ark., 2000; Raja, McGee ve Stanton, 1992). Diğer yandan, öz-bildirim ölçeklerinin oldukça yaygın kullanılmasına karşın bağlanma temsillerini tam olarak ölçüp ölçmedikleri önemli bir tartışma konusudur.

Bretherton (1987, 1990, 1991); Schank (1982, 1999) ve Nelson (1986) gibi bilişsel psikologların olay şemaları (event schemas) ve senaryoları üzerindeki çalışmalarına ilgi gösteren ilk bağlanma araştırmacısı olmuştur. Bretherton'a göre belli bir sınıflama içinde yer alan olay örnekleri ana karakterler, neden-sonuç ilişkili olay akışı, olayların düğümlenmesi ve olayların çözülmesi gibi bazı özellikler açısından ortaklık gösterir. Bu tür senaryolar, görece kararlı bilişsel yapılarıdır ve yeni durumlara yönelik beklentiler oluşmasına yol açar. Ek olarak, geçmiş deneyimlere ait anıları çağırırlar (Kuebli ve Fivush, 1994); davranışları motive ederler ve süre giden davranışları hedefe yönelik olarak düzenlerler (Sirigu, Zalla ve Pillon, 1995). Bretherton'un görüşlerini benimseyen araştırmacılar, kişilerin güvenli yer tarihçelerinin bellekte güvenli yer senaryoları biçiminde saklandığını savunmuşlardır (Waters ve Rodrigues-Doolabh, 2001; Waters ve Waters, 2006). Bağlanmanın temsil düzeyinde sürekliliğini sağlayan içsel çalışan modellerin tanım ve ölçümler açısından sınırlarının belirsiz olması nedeniyle (Waters ve Roisman, 2019), bağlanma araştırmacılarının güvenli yer senaryolarına olan ilgisi güncel literatürde de devam etmektedir (örn., Waters, Bosmans, Vandevivere, Dujardin ve Waters, 2015). Ülkemizde de bağlanma temsillerinin güvenli yer senaryoları ile ölçülmesine ilişkin yaklaşım, özellikle doktora ve yüksek lisans tezlerinde benimsenmiştir (örneğin, Anafarta, 2007; Çalışır, 2008; Uluç, 2005).

Bu çalışmanın konusu olan güvenli yer senaryoları yaklaşımı, bağlanma ile ilişkili zihinsel yapıları ölçmeye yönelik geçerli ve güvenilir ölçümler sunan görece yeni bir yöntemdir (Fivush, 2006; Waters ve Roisman, 2019). Güvenli yer senaryoları yaklaşımı, bağlanma yaşantılarıyla ilgili genellenmiş olay temsilleri ya da zihinsel senaryoların değerlendirilmesini hedeflemektedir. Zihinsel senaryolar, otobiyografik belleğin yapısal birleşenlerinden biri olarak tanımlanmaktadır (Schank ve Abelson, 1977; Brewer, 1986). Bağlanma olgusu açısından ele alındığında ise çocukların, ebeveynleriyle yaşadıkları tekrarlı deneyimler sonucu bağlanmayla ilişkili olayların nedensel olarak nasıl bağlandıklarına ilişkin senaryolar geliştirdikleri öngörülmektedir (örn., Canım yandığında, annem beni sakinleştirir. Daha iyi hissettiğimde oyun oynayabilirim.) (Dykas, Woodhouse, Cassidy ve Waters, 2006). Diğer yandan, artan yaş ve yaşantılarla beraber, senaryolar daha karmaşık bir hale dönüşmektedir. Boylamsal araştırmalar, ergenlik döneminde değerlendirilen güvenli yer senaryo bilgisinin, erken dönem ebeveyn-bebek bağlanma ilişkisi ve ergenlik

dönemindeki ebeveyn duyarlılığı tarafından yordandığını göstermiştir (Schoenmaker ve ark., 2015; Steele ve ark., 2014; Vaughn ve ark., 2016). Dolayısıyla, erken dönem tekrarlı deneyimlerin güvenli yer senaryo bilgisinin öğrenilmesinde kritik olduğu güncel ampirik çalışmalar tarafından desteklenmektedir.

Waters ve Waters (2006)'a göre kişinin güvenli yer deneyimleri tutarlı ve uyumluysa, zihnindeki güvenli yer senaryoları da Tablo 1'de aktarılan sekiz adımlık neden-sonuç diagramını takip etmelidir.

Tablo 1

Bir Güvenli Yer Senaryosunun Temel Akış Diagramı

1	Anne ve çocuk yapıcı bir etkinlik içindedir.
2	Etkinlik bir durum ya da kişi tarafından bölünür ve çocuk bir parça rahatsız olur.
3	Yardım talebi ortaya çıkar.
4	Yardım talebi fark edilir ve yardım önerisi gelir.
5	Önerilen yardım kabul edilir.
6	Yardım güçlkle başa çıkma konusunda etkilidir.
7	Aynı zamanda yardım rahatlatıcıdır ve duygu düzenlemeyi sağlar.
8	Çift etkinliklerine geri döner ya da bir diğer yapıcı etkileşime girer.

Not. Kaynak: Waters ve Waters (2006).

Bu tür güvenli senaryolar iyi yapılandırılmıştır ve senaryonun akışı sıra atlamadan ya da sıra bozulmadan tamamlanır. Öyküler kendi içinde bütünseldir ve öykünün sonunda gerilim ortadan kalkar ve çocuk yatıştır. Güvenli yer senaryoları, uygun ipucuyla kolayca erişilebilir. Bir diğer önemli gösterge de katılımcının aktarım sırasında çok fazla duygusal salınım yaşamaması ve otobiyografik anıya kaymamasıdır. Tüm senaryolar gibi güvenli yer senaryoları da kişinin belli durumlara yönelik olarak hızlı tepkiler üretmesini ve güvenilir yordamlar yapabilmesini hedeflemektedir. Bu nedenle, özümsememiş travmatik bir anı ya da bütünleştirilemeyen deneyimler senaryonun işlevselliğini bozmaktadır. Öte yandan, kişinin güvenli yer deneyimleri (ebeveyn duyarlılığı gibi) tutarsız, eksik veya etkisiz ise, senaryo daha az yapılandırılmış, muhtemelen daha az erişilebilir ve belki de ulaşılamaz durumda olabilmektedir (Steele ve ark., 2014). Katılımcının öyküleri, hızlıca ve istemsiz olarak zihne giriveren travmatik anılarla bölünebilmektedir. İkircikli ya da tamamen olumsuz duygular sıklıkla ortaya çıkmaktadır. Tablo 2'de güvenli ve güvensiz senaryo içerikleri genel özellikleri açısından karşılaştırılmıştır.

Tablo 2

Güvenli ve Güvensiz Yer Senaryolarının Farkları

Güvenli Yer Senaryoları	Güvensiz Yer Senaryoları
Senaryo bütünsel ve tutarlıdır.	Tutarsızdır.
Senaryo akışı 1 den 8'e kadar sistematik bir akış izler ve tamamlanır.	Tamamlanmazlar.
İhtiyaç anında ulaşılabilir.	Ulaşılabilirliği düşüktür. Az yapılanmıştır.
Etkindir ve kaygıyı ortadan kaldırır.	Yardım etkisizdir, yatıştırma ya da duygu düzenleme işlevini görmez.
Duygu yükü çok fazla değildir ve otobiografik anıya kaymaz.	Fazlaca duygu içerir ve hızlıca anı çağırıştırabilir

Waters ve Rodrigues-Doolabh (2001) bağlanma yaşantılarının temsili olduğu düşünülen güvenli yer senaryolarının içerdikleri bilgiye ulaşabilmek için kılavuz kelime (word prompt) tekniğini kullanarak “Güvenli Üs Senaryo Bilgisi-Kılavuz Kelime Yöntemi” (The Attachment Script Assessment, ASA) olarak adlandırılan ölçüm aracını geliştirmişlerdir. ASA, katılımcıların bir dizi kelimeyi kullanarak bağlanmayla ilişkili temalar içeren kısa öyküler üretmelerini gerektirmektedir. ASA’nın yetişkin sürümünde ikisi yetişkin-yetişkin ve ikisi yetişkin-çocuk etkileşimi içeren senaryolar kurmaya uygun dört bağımsız sözcük grubu bulunmaktadır (Waters ve Rodrigues-Doolabh, 2001). ASA’nın Türkçe uyarlaması Anafarta (2007) tarafından gerçekleştirilmiştir. Uluslararası alanyazında, ASA’nın anne-baba içerikli sözcükler içeren ergen formu da bulunmaktadır (Dykas ve ark., 2006).

Waters ve Rodrigues-Doolabh (2001)’ın Güvenli Üs Senaryo Bilgisi-Kılavuz Kelime Yöntemi’nden daha eski ancak kullanımı sadece çocuklarla sınırlı kalmış olan bir diğer ölçüm yaklaşımı ise Bretherton’un (1991) oyuncaklar aracılığıyla gerçekleştirdiği öyküleme tekniğidir. Bu teknikte, çocuklara öyküler anlatılmakta ve çocukların bu öykülerin nasıl sonlanabileceğini anlatmaları istenmektedir (Bretherton, Ridgeway ve Cassidy, 1990). Çocukların aktardıkları öykülerin bağlanma figürüne yönelik duygu, düşünce ve davranışları yansıtmaları beklenmektedir. Waters, Rodrigues ve Rideway (1998), doğrudan bağlanma senaryolarına işaret ederek, Bretherton’un (1991) görüşlerini test eden ilk araştırmacılar. Araştırmacılar, çocukların “Güvenli Yer Senaryoları” geliştirdiğini öne sürmüşler ve Bretherton ve arkadaşları (1990) tarafından geliştirilen öykü tamamlama testine çocukların verdikleri yanıtları yeniden sınıflandırmışlardır. Araştırma sonuçları, senaryoların anne ve çocuk arasında kurulan bağlanma ilişkisinin kalitesiyle doğrudan ilişkili olduğuna işaret etmiştir. Daha yakın zamanlı çalışmalarda Oyuncak Öykü Tamamlama Testi (Doll Family Completion Task) kullanılmış ve oldukça benzer sonuçlara ulaşılmıştır (Granot ve Mayseless, 2001; George ve Solomon, 2016). Oyuncak Öykü Tamamlama Testi, Uluç (2005) tarafından okul öncesi çocukların güvenli yer senaryolarını değerlendirmek üzere Türkçe’ye uyarlanmıştır. Oyuncak Öykü Tamamlama Testi, okul öncesi ve okul çağı çocuklarına ait güvenli yer senaryolarının benlik değeri ve kişilerarası beklentiler (Uluç ve Öktem, 2009), annelerin bağlanma biçimi (Görgü, 2018) ve ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları (Algan ve Şendil, 2013) gibi birçok değişkenle görgül olarak ilişkili olmuştur.

Oyuncak Öykü Tamamlama Testi’nin Yetişkinlere Uyarlanması

Mevcut çalışmanın amacı, yetişkinlerin oynama kabiliyetlerine ve arzularına güvenilerek uyarlanan Yetişkin-Oyuncak Öykü Tamamlama Testi (Yetişkin-OÖTT)’nin güvenilirlik ve geçerliğine yönelik bir ön-çalışma yürütmektir. Yetişkin-OÖTT’nin uyarlanmasında, Bretherton ve arkadaşları (1990) tarafından geliştirilen öyküleme tekniği temel alınmıştır. Bu yaklaşımda, uygulamacı tarafından başlatılan kısa öykülerin, minyatür oyuncak insan figürleri ve oyuncak eşyalar kullanarak katılımcı tarafından tamamlanması beklenmektedir. Test, ilki ısınma öyküsü olmak üzere toplam 6 öyküden oluşmaktadır. Isınma öyküsünün doğası nötr bir nitelik taşımaktadır. Isınma öyküsü, katılımcının prosedürü anlaması için kullanılır ve puanlamaya dahil edilememektedir. İzleyen 5 bağlanma öyküsünde ise öykü içeriğinin yarattığı kaygı aracılığıyla “güvenli yer senaryolarının” harekete geçirilmesi amaçlanmaktadır. Öykü temalarının sıralaması şu şekildedir: (1) Çocuk, kahvaltıda meyve suyunu döker; (2) Çocuk, uyumak için yatağına gittiği sırada korkar; (3) Çocuk, parktaki gezi sırasında kayadan düşerek incinir; (4) Anne ve baba, bir süreliğine çocuğu bakıcıya bırakarak evden ayrılır; (5) Çocuk, anne ve baba yeniden bir araya gelir. Uygulamacı, protokole demografik bilgilerin toplanmasıyla başlayıp hemen ardından öykülere geçerek devam etmektedir. Uygulamanın toplam süresi 20 dakikadır, ancak katılımcının sözelleştirme becerisine bağlı olarak toplam süre 20 ile 50 dakika arasında değişebilmektedir.

Uyarlama sürecinin ilk aşamasında yapılandırılan protokol, 40 sağlıklı yetişkine ve 20 yatan psikiyatrik hastaya uygulanmış ve uygulamaların görsel kayıtları alınmıştır. Ardından, uygulamaların deşifreleri ve içerik çözümlemeleri yapılmıştır. Bu çözümlemelere dayalı olarak her bir öykü için puan kategorileri tanımlanmış ve puan kategorilerini yansıtan yanıt örnekleri oluşturulmuştur. Özenli bir çalışma sonunda, “Yetişkin-OÖTT Uygulama ve Puanlama Kılavuzu” oluşturulmuştur. Mevcut çalışmanın uygulamacılarının ve yargıcılarının eğitiminde bu kılavuz kitapçık kullanılmıştır. Her bir öykü, yargıcı tarafından 4 temel boyutta değerlendirilmektedir. Birinci boyut öykü kalitesini ve katılımcının ego güçlerini ölçmeyi hedefleyen “tepkisel işlevsellik düzeyi”; ikinci boyut “bağlanma güvenliği”; üçüncü boyut “kaygı” ve dördüncü boyut “kaçınma”dır. Uygulama ve puanlama protokollerinin anlaşılabilirliği için Öykü 1’e ilişkin bilgiler eklerde özetlenerek sunulmuştur. Ek 1’de Öykü 1’in uygulama biçimi ve Ek 2’de ise puanlama biçimi aktarılmıştır. Tepkisel işlevsellik düzeyinin alt maddelerine ilişkin kısa tanımlara Ek 3’te yer verilmiştir.

Yetişkin-OÖTT yeniden yapılandırılırken, çocuk formunda kullanılan orjinal öykü içerikleri ve uygulama protokolünde mümkün olduğu kadar az değişiklik yapılması için özel çaba gösterilmiştir. Bunun en önemli gerekçesi, elde edilen protokolün boylamsal ya da nesiller-arası çalışmalara olanak tanınmasını sağlamaktır. Yetişkinlere uygulama protokolündeki en önemli değişiklik duygu durum ve bilişleri sorgulamaya yönelik daha fazla sorunun eklenmiş olmasıdır: “Çocuğun aklından şu anda neler geçiyor.”, “Çocuk şu anda neler hissediyor?” ve “Öykünün bu şekilde bitmesinden hoşnut mu?”; “Öyküdeki çocuk hakkında neler düşünüyorsun/hissediyorsun?”; “Bu öykü sana neler düşündürüyor?”; “Bu öykü sana nasıl hissettirdi? gibi.

Yöntem olarak oyun ve araç olarak minyatür oyuncakların kullanılması yetişkin değerlendirmesinde sık izlenen bir yol değildir. Ancak, bağlanma araştırmalarının bugün gelmiş olduğu noktada bilgiye ulaşmak için yeni yöntemler deneme ihtiyacı hissedilmektedir (Waters ve Roisman, 2019). Ego savunmalarının, dirençlerin ve katılımcıların sahip olduğu benlik ve diğeri temsillerinin geriye dönük olarak güvenli yer senaryolarını çarpıtma ihtimali, gerçekçi değerlendirmelere ulaşılmasını güçleştirebilmektedir. Bu konuda bağlanma literatüründeki eğilim, projektif ölçüm araçlarının kullanılması yönündedir (örn., George ve West, 2012). Benzer niteliklere sahip diğer ölçüm araçlarından farklı olarak Yetişkin-OÖTT, güvenli yer senaryolarını, uyarıcı kartlar ya da kelimeler yerine, minyatür oyuncaklar kullanarak harekete geçirmeye çalışmaktadır. Çalışmalar, kişinin güvenli yer senaryolarını kurgulayacak bilişsel olgunluğa erken çocukluk dönemi olan 3-5 yaş aralığında ulaştığına işaret etmektedir (Bretherton ve Munholland, 2008). Bu olgunluk, bellek gelişimi, olayları zaman içinde sıralayabilme becerisinin kazanılması ve dili kullanma becerisinin kazanılmasıyla yakından ilişkili görülmektedir. Minyatür oyuncaklarla kurulan oyunlar, erken çocukluk döneminde, en temel kendini ifade etme yoludur (Bretherton, 1991). Bu tür bir malzemenin, yetişkinlik döneminde de ulaşmak istediğimiz senaryolara daha fazla yaklaşmamızı sağlayacağı ve katılımcıların savunma mekanizmalarını en aza indireceği düşünülmektedir. Bu nedenle, geliştirilen ölçüm aracı yönetsel açıdan özgün ve yaratıcı bir nitelik taşıma potansiyeline sahiptir. Yetişkin-OÖTT’nin özellikle otobiyografik bellek ve şema oluşumlarına odaklanan klinik çalışmalara katkısı olabileceği düşünülmektedir.

Yöntem

Katılımcılar

Testin yetişkinlere uyarlanma sürecinde protokol 40 sağlıklı yetişkine ve 20 yatan psikiyatrik hastaya uygulanmıştır. Güncel çalışmanın örnekleme ise toplam 60 katılımcı içeren uygulama havuzundan seçkisiz

olarak seçilen 20 uygulama kaydından oluşmaktadır. Güncel çalışmaya dahil olan katılımcıların 12'si kadın, 8'i erkek olup 9'u sağlıklı ve 11'i hasta örnekleme aittir. Katılımcıların yaşları, 21-24 aralığında ($Ort. = 22.15$ ve $SS = .93$) değişmektedir. Tüm katılımcıların anne-babası hayattadır ve birlikte yaşamaktadır.

Veri Toplama Araçları

Yetişkin-Oyuncak Öykü Tamamlama Testi (Yetişkin-OÖTT): Yetişkin-OÖTT'nin uyarlama süreci, uygulama ve puanlama yöntemleri, bu çalışmanın giriş bölümünde detaylı olarak aktarılmıştır. Test sırasında, uygulamacı tarafından başlatılan kısa öykülerin, katılımcı tarafından minyatür oyuncak insan figürleri ve oyuncak eşyalar kullanarak tamamlanması beklenmektedir. Test, bağlanmayla ilişkili 5 öyküden oluşmaktadır: (1) Çocuk, kahvaltıda meyve suyunu döker; (2) Çocuk, yatağa gittiği sırada korkar; (3) Çocuk, gezi sırasında kayadan düşerek incinir; (4) Çocuk, anne ve baba bir süreliğine ayrılır; (5) Çocuk ve aile yeniden bir araya gelir. Elde edilen senaryolar, yargıcı tarafından Tepkisel İşlevsellik Düzeyi, Bağlanma, Kaygı ve Kaçınma olmak üzere toplam 4 boyutta puanlanır. Kodlama sırasında 4 ölçüt göz önünde bulundurulmaktadır: (1) duyguların açık bir şekilde ifade edilmesi, (2) ebeveyn-çocuk ilişkisinin doğası (örnc, ebeveynin duyarlılık, yanıt düzeyi ve çocuğun yatışma düzeyi), (3) öyküdeki çatışmanın olumlu olarak çözülmesi ve (4) çocuğun aktarımlarının öykünün temasıyla tutarlılık içermesi.

İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA): Griffin ve Bartholomew (1994) tarafından geliştirilmiştir. Bartholomew (1990) tarafından tanımlanan bağlanma boyutlarını ölçen 17 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması Sümer ve Güngör (1999) tarafından yapılmıştır. İÖA dört bağlanma stilini (güvenli, kayıtsız, korkulu, saplantılı) ölçmeyi amaçlamaktadır. Ölçekteki her bir madde, 7'li Likert tipi (1=beni hiç tanımlamıyor, 7=tamamen beni tanımlıyor) bir dereceleme ile yanıtlanmaktadır. Ölçeğin Türk örnekleme üzerinde Sümer ve Güngör (1999) tarafından yapılan geçerlik ve güvenirlik çalışmalarında İÖA'nın güvenli, kayıtsız, korkulu ve saplantılı olmak üzere dört faktör yapısından oluştuğu; ayrıca, ölçeğin test-tekrar-test yöntemi ile tüm boyutlarda güvenirlik katsayılarının .54 ile .61 arasında değiştiği görülmüştür (Sümer ve Güngör, 1999). Bu çalışmada, İÖA alt-ölçeklerinin Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları sırasıyla şu şekilde olmuştur: güvenli bağlanma alt-ölçeği .52, kayıtsız bağlanma alt-ölçeği .70, korkulu bağlanma alt-ölçeği .85 ve saplantılı bağlanma alt-ölçeği .50.

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YİYE-II): YİYE-II, yetişkin bağlanma boyutlarının değerlendirilmesi için Fraley, Waller ve Brennan (2000) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, 18'i bağlanmanın kaygı boyutunda ve 18'i bağlanmanın kaçınma boyutunda olmak üzere toplam 36 maddeden oluşmaktadır. Her bir madde, 7 dereceli Likert tipi (1= hiç katılmıyorum, 7= kesinlikle katılıyorum) bir ölçek üzerinde puanlanmaktadır. Artan puanlar katılımcının bağlanmaya ilişkin kaygı veya kaçınma eğiliminin arttığına işaret etmektedir. YİYE-II'nin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması Selcuk, Gunaydin, Sumer ve Uysal (2005) tarafından yapılmıştır. Anılan çalışmada, kaçınma boyutu için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .90, kaygı boyutu için .86 olarak hesaplanmıştır. Test-tekrar test güvenirliği ise kaygı boyutu için .82, kaçınma boyutu için ise .81 olarak bulunmuştur. Mevcut çalışmada, YİYE-II kaygı boyutu için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .89, YİYE-II kaçınma boyutu için ise .91 şeklinde hesaplanmıştır.

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ): RBSÖ, Rosenberg (1965) tarafından geliştirilmiştir. Tüm ölçek, 12 alt-ölçekten (eleştiriye duyarlılık, kendilik kavramının sürekliliği gibi) ve toplam 63 maddeden oluşmaktadır. Ancak, güncel çalışmada 10 maddeden oluşan Benlik Saygısı alt-ölçeği kullanılmıştır. Her bir madde, 4 dereceli (1 = çok doğru, 4 = çok yanlış) Likert tipi bir ölçek üzerinde değerlendirilmektedir. Benlik Saygısı alt-ölçeğinden alınabilecek puanlar, 0-30 arasında değişebilecekken toplam puandaki artış, benlik

saygısındaki düşüşe işaret etmektedir. Ölçeğin, Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması Çuhadaroglu (1986) tarafından yürütülmüştür. Söz konusu çalışmada, Cronbach alfa katsayısı .71 olarak bulunmuştur. Güncel çalışmada, RBSÖ tüm ölçek için Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .91 olmuştur.

İşlem

Çalışmayı yürütmeye başlamadan önce gerekli etik kurul izni alınmıştır. Bu çalışmanın örneklemini ($N = 20$), toplam 60 adet Yetişkin-OÖTT uygulaması içeren görsel kayıt havuzundan seçkisiz olarak oluşturulmuştur. Katılımcılara ait görüntü kayıtları ve öz-bildirim ölçeklerine araştırmacının arşivinden ulaşılmıştır. Çalışmada biri klinik psikoloji doktoralı ve ikisi klinik psikoloji doktora öğrencisi olmak üzere üç yargıcı yer almıştır. Yargıcılar, Oyuncak Öykü Tamamlama Testi'nin hem yetişkin hem de çocuk formunun uygulanması ve puanlanması konusunda deneyim sahibidir. Görüşmeleri puanlayan yargıcılar, Yetişkin-OÖTT Uygulama ve Puanlama Kılavuzu temel alınarak oluşturulan eğitimi ortak olarak almışlardır. Daha sonra, yargıcılar iki uygulama kaydını izleyerek puanlamışlar ve bunlar üzerinden geribildirim alarak puanlama eğitimini tamamlamışlardır. Eğitim uygulamaları araştırma örneklemini dışında bırakılmıştır. Nicel veriler, SPSS analiz programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Bulgular

Yetişkin-OÖTT'nin Yargıcılararası Güvenirliği

Yargıcılararası uzlaşım düzeyi, her bir boyutta (bağlanma, kaygı ve kaçınma boyutları) puanlanan 5 öykü ve Tepkisel İşlevsellik boyutunda puanlanan her madde için sınıfiçi korelasyon katsayısı (ICC) mutlak uzlaşım tekniği kullanılarak hesaplanmıştır. Analiz sonuçları, Tepkisel İşlevsellik'in tüm maddeleri için ve Öykü 1-5 için 3 yargıcı arasında anlamlı derecede uzlaşma olduğuna işaret etmektedir. Tepkisel İşlevsellik boyutundaki maddeler için ortalama ICC değerlerinin .74 ile .93 arasında değiştiği ve boyut ortalamasına ait ICC değerinin .83 olduğu belirlenmiştir. Öykü 1-5 için Bağlanma boyutunda yapılan yargıcı puanlamaları arasındaki ICC değerlerinin .84 ile .92 arasında değiştiği ve boyut ortalamasına ait ICC değerinin .89 olduğu gözlenmiştir. Benzer şekilde, Kaygı boyutundaki puanlamalar arasındaki ICC değerlerinin .66 ile .90 arasında değiştiği; boyut ortalamasına ait ICC değerinin ise .79 olduğu belirlenmiştir. Son boyut olan Kaçınma için de ICC değerlerinin .75 ile .89 arasında değiştiği ve boyut ortalamasına ait ICC değerinin .83 olduğu gözlenmiştir. Bu sonuçlar, protokolün yargıcılar tarafından genel olarak benzer biçimde puanlanabildiğine ve Yetişkin-OÖTT'nin yargıcılararası güvenirliğinin yüksek olduğuna işaret etmektedir. Yargıcılararası güvenirlik değerleri, Tablo 3'te özetlenmiştir.

Yetişkin-OÖTT'nin İç Tutarlığı

Yetişkin-OÖTT'de kullanılan öykülerin bütünlük oluşturup oluşturmadığı boyutların iç tutarlığı hesaplanarak belirlenmiştir. Cronbach alfa değerleri hesaplanırken, üç yargıcının her bir öykü için yaptıkları puanlamaların aritmetik ortalamaları kullanılmıştır. Öykülerin her bir boyutta farklı ölçütler çerçevesinde puanlandığı göz önünde bulundurularak, iç tutarlık analizleri her bir boyut için ayrı ayrı incelenmiştir. Analiz sonuçları, Yetişkin-OÖTT'nin 4 boyutunda istenilen iç tutarlığa (Cronbach $\alpha > .70$) sahip olduğuna işaret etmiştir. Buna göre, Tepkisel İşlevsellik boyutu için Cronbach alfa değeri .79; Bağlanma boyutu için .86; Kaygı boyutu için .87 ve son olarak Kaçınma boyutu için .85 olarak hesaplanmıştır. Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları, Tablo 3'te özetlenmiştir.

Tablo 3

Yetişkin-OÖTT Yargıcılararası Uzlaşım Katsayıları

	Cronbach Alfa	%95 Güven Aralığı		Sd ₁	Sd ₂	F	p
		ICC Single	ICC Avarage				
Tepkisel İşlevsellik							
Madde 1	.92	.81 (.63-.92)	.93 (.83-.97)	16	32	12.88	.000
Madde 2	.79	.50 (.20-.75)	.74 (.40-.90)	15	30	4.65	.000
Madde 3	.86	.60 (.31-.82)	.82 (.56-.93)	16	32	6.89	.000
Madde 4	.88	.66 (.39-.85)	.86 (.65-.95)	16	32	8.51	.000
Madde 5	.78	.55 (.26-.79)	.79 (.51-.92)	16	32	4.47	.000
Bağlanma							
Öykü 1	.90	.75 (.54-.89)	.90 (78-.96)	16	32	9.84	.000
Öykü 2	.88	.68 (.48-.86)	.87 (.71-.95)	16	32	8.05	.000
Öykü 3	.88	.65 (.36-.84)	.84 (.62-.94)	16	32	8.17	.000
Öykü 4	.92	.78 (.58-.90)	.91 (.81-.97)	16	32	11.89	.000
Öykü 5	.93	.79 (.61-.91)	.92 (.82-.97)	16	32	13.12	.000
Kaygı							
Öykü 1	.78	.56 (.25-.80)	.79 (.50-.92)	14	28	4.57	.000
Öykü 2	.77	.53 (.24-.77)	.77 (.49-.91)	14	28	4.32	.000
Öykü 3	.79	.57 (.27-.80)	.80 (.53-.92)	15	30	4.78	.000
Öykü 4	.90	.75 (.52-.89)	.90 (.77-.96)	15	30	9.93	.000
Öykü 5	.67	.39 (.10-.68)	.66 (.25-.86)	16	32	3.05	.004
Kaçınma							
Öykü 1	.74	.50 (.18-.77)	.75 (.40-.91)	14	28	3.89	.001
Öykü 2	.81	.60 (.32-.81)	.82 (.59-.93)	16	32	5.31	.000
Öykü 3	.81	.56 (.28-.80)	.80 (.54-.92)	15	30	5.28	.000
Öykü 4	.85	.69 (.40-.86)	.86 (.67-.95)	15	30	6.69	.000
Öykü 5	.89	.73 (.51-.88)	.89 (.76-.96)	16	32	9.33	.000

Not. ICC = Intraclass Correlation Coefficient.

Yetişkin-OÖTT'nin Boyutları Arasındaki İlişkiler

Yetişkin-OÖTT'nin boyutları arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon katsayısı hesaplanarak belirlenmiştir. Analiz sonuçları, katılımcıların tepki kalitesinin bağlanma puanlarıyla yüksek düzeyde ve olumlu yönde; kaçınma puanlarıyla yüksek düzeyde ve ters yönde bir ilişki gösterdiğine işaret etmiştir. Ek olarak, Bağlanma boyutu ile Kaygı boyutu ve Bağlanma boyutu ile Kaçınma boyutu arasında yüksek ve ters yönde ilişkiler olduğu belirlenmiştir. Öte yandan, Kaygı ve Kaçınma boyutlarından elde edilen puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki gözlenmemiştir. Bu sonuçlara dayanarak, ölçeği oluşturan boyutlar arasında kuramsal yapıyı destekleyen anlamlı ilişkiler olduğu söylenebilir. Pearson korelasyon analizi sonuçları, Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4

Yetişkin-OÖTT'nin Boyutları Arasındaki İlişkiler

	Tepkisel İşlevsellik	Bağlanma	Kaygı
Bağlanma	.63**	-	
Kaygı	-.13	-.71**	-
Kaçınma	-.80**	-.82**	.32

** $p < .01$ **Yetişkin-OÖTT ile İÖA, YİYE-II ve RBSÖ Arasındaki İlişkiler**

Yetişkin-OÖTT ile İÖA, YİYE-II ve RBSÖ arasındaki ilişkiler, birleşen geçerliliğini incelemek üzere değerlendirilmiştir. Elde edilen sonuçlar, Tepkisel İşlevsellik boyutu ile İÖA'nın korkulu bağlanma boyutu, YİYE-II kaygı boyutu ve RBSÖ toplam puanları arasında orta düzeyde ve ters yönde anlamlı ilişkiler bulunduğu işaret etmiştir. Buna göre, katılımcıların tepki kalitesinin korkulu bağlanma (İÖA) veya kaygılı bağlanma (YİYE-II) puanlarındaki artışla azaldığı ve benlik saygısındaki artışla arttığı söylenebilir.

Yetişkin-OÖTT Bağlanma boyutunun ise, İÖA'nın korkulu ve kayıtsız bağlanma puanlarıyla anlamlı, orta düzeyde ve ters yönde ilişkiler gösterdiği belirlenmiştir. Ek olarak, Yetişkin-OÖTT Bağlanma boyutu ile YİYE-II kaygı boyutu ve RBSÖ toplam puanı (benlik saygısındaki düşüşü ifade eden) arasında orta düzeyde ve ters yönde anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Bu bulgular ışığında, Yetişkin-OÖTT ile ölçülen bağlanma senaryolarının güvenilirlik düzeyi arttıkça korkulu, kaygılı ve kayıtsız bağlanma puanlarının azaldığı ve benlik saygısının arttığı söylenebilir.

Yetişkin-OÖTT Kaygı boyutunun, İÖA'nın tüm boyutlarıyla anlamlı ilişkiler gösterdiği belirlenmiştir. Kaygı puanlarının en yüksek pozitif ilişkiyi İÖA korkulu bağlanma puanlarıyla, daha sonra İÖA kayıtsız bağlanma ve İÖA saplantılı bağlanma puanlarıyla gösterdiği belirlenmiştir. Ayrıca, Yetişkin-OÖTT Kaygı boyutunun YİYE-II'nin her iki boyutuyla da orta düzeyde ve olumlu yönde anlamlı ilişkiler sergilediği gözlenmiştir. Buna göre, senaryoların içeriğindeki kaygı düzeyi arttıkça güvenli bağlanmayı yansıtan puanlar azalmakta ve güvensiz bağlanmayı yansıtan puanlar artmaktadır.

Yetişkin-OÖTT Kaçınma boyutunun ise İÖA'nın korkulu bağlanma puanları ve YİYE-II'nin kaygı boyutuyla orta düzeyde ve olumlu yönde anlamlı ilişkileri olduğu belirlenmiştir. Analiz sonuçları, Tablo 5'te özetlenmiştir.

Tablo 5

Yetişkin-OÖTT ile İÖA, YİYE-II, RBSÖ Arasındaki İlişkiler

	İÖA				YİYE-II		Benlik
	Güvenli	Korkulu	Saplantılı	Kayıtsız	Kaygı	Kaçınma	Rosenberg
Tepkisel İşlevsellik	.33*	-.56*	-.19	-.25	-.50**	-.29	-.44**
Bağlanma	.18	-.41*	-.07	-.50*	-.37*	-.21	-.30*
Kaygı	-.49*	.69**	.34*	.55*	.31*	.35*	.24
Kaçınma	-.13	.32*	.11	.25	.32*	.11	.27

Not. İÖA =İlişki Ölçekleri Anketi; YİYE-II = Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II
 $n=20$, * $p<.05$. ** $p<.01$.

Yetişkin-OÖTT'nin Ölçüt Bağlantılı (Concurrent) Geçerliği

Yetişkin-OÖTT'nin ölçüt bağlantılı geçerliğini incelemek üzere tanısı olan psikiyatrik hasta grubu ve tanısı olmayan sağlıklı grup arasındaki farkları değerlendirebilmek için *t*-testi analizleri yürütülmüştür. Analiz sonuçları, psikiyatrik tanıli hasta grubu ve sağlıklı grup arasında Yetişkin-OÖTT Tepkisel İşlevsellik düzeyi açısından anlamlı fark bulunduğuna işaret etmiştir ($t_{(18)}=2.639, p < .01$). Buna göre, sağlıklı grup ($X = 17.61, SS = 3.03$), psikiyatrik hasta grubuna ($X=13.95, SS = 3.11$) kıyasla Tepkisel İşlevsellik boyutunda daha yüksek puan almıştır. Yetişkin-OÖTT Bağlanma boyutu açısından da psikiyatrik tanıli hasta grubu ile sağlıklı grup arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t_{(18)}=3.24, p < .005$). Açmak gerekirse, sağlıklı grubun ($X = 18.76, SS = 2.84$) psikiyatrik tanıli hasta grubuna kıyasla ($X = 13.79, SS = 3.81$) daha güvenli bağlandıkları gözlenmiştir. Psikiyatrik tanıli hasta grubu ve sağlıklı grup arasında Yetişkin-OÖTT Kaygı boyutu açısından da anlamlı fark olduğu görülmüştür ($t_{(18)}=2.67, p < .05$). Dolayısıyla, psikiyatrik tanısı bulunan hastaların, ($X = 13.45, SS = 3.61$) sağlıklı gruba kıyasla ($X = 9.89, SS = 1.85$) daha fazla kaygılı bağlandıkları anlaşılmıştır. Ancak, sağlıklı grup ve psikiyatrik tanısı bulunan hasta grubu arasında Yetişkin-OÖTT Kaçınma boyutu açısından anlamlı bir fark tespit edilmemiştir.

Tartışma

Bu çalışmada, yetişkin katılımcıların erken dönem çekirdek bağlanma yaşantılarını temsil eden güvenli yer senaryolarına ulaşılması hedeflenmiştir. Bu nedenle, senaryoların kurgulandığı dönem olan 3-5 yaşa özgü kendini ifade yolu olan oyun ve ifade materyali olan minyatür oyuncaklar özellikle seçilmiştir. İzlenen 20 görüşme üzerinde yapılan gözlemler, yetişkinlerin zorlamalı motivasyon gerektirmeksizin, kendiliğinden oyunlara katıldığına ve çocuklardan elde edilen senaryolara çok benzer, zengin içerikli öyküler anlattıklarına işaret etmiştir. Bu durum istenilen hedefe ulaşıldığına ilişkin önemli bir kanıt olarak görülmektedir. Güvenli yer senaryolarına yeterince temas edilebildiğinin bir diğer kanıtı da, katılımcıların öykü aktarımında bulunurken zaman zaman ilişkili özgün anıları anımsadıklarının gözlenmesi ve aktarımlara bedensel ve davranışsal düzeyde duygu ifadelerinin eşlik etmesidir. Genellenmiş olay temsillerinin (generalized event representations) özgün erken dönem yaşantılardan beslendikleri düşünüldüğünde (Fivush, 2006), bu olması beklenen bir durumdur. Tüm bu gözlemler çerçevesinde, Yetişkin-OÖTT'nin erken döneme ait bağlanma yaşantılarını temsil eden güvenli yer senaryolarına erişimi sağladığı söylenebilir.

Yetişkin-OÖTT'nin güvenilirlik düzeyini belirlemeye yönelik analizler, elde edilen senaryoların bağımsız yargıcılar tarafından tutarlı bir şekilde değerlendirilebildiğine işaret etmektedir. Yarı-yapılandırılmış bir görüşme olan Yetişkin-OÖTT doğası gereği projektif bir ölçüm aracıdır. Bu tür bir araç için üç yargıcı arasında .80 değerinin üzerinde uzlaşım yakalanması mükemmele yakın bir sonuçtur. Bu sonuçların ICC gibi oldukça tutucu bir teknikle hesaplanmış olduğu da göz önünde bulundurulmalıdır. Bilindiği gibi ICC korelasyonel teknikler gibi bir yandan puan değişimlerinin aynı yönde olmasını göz önünde bulundururken; diğer yandan, puanların sayısal değer olarak yakınlığını da hesaba katmaktadır. Yargıcıların ön bir eğitim almış olmaları ve kapsamlı bir puanlama klavuzunun kullanılmış olması, yüksek uzlaşım değerlerine ulaşılmasının en önemli sebepleri olarak görülmektedir. Dolayısıyla ICC bulguları, Yetişkin-OÖTT gibi araçlar için yargıcı eğitimlerinin verilmesini ve standart uygulama-puanlama kılavuzlarının kullanılmasını desteklemektedir. İç tutarlık bulguları ise, Yetişkin-OÖTT'de yer alan öykülerin bir bütünlük oluşturduğuna işaret etmektedir. Her bir boyutta değerlendirilen madde veya öykü sayısının 5 ve katılımcı sayısının 20 ile sınırlı olması iç tutarlılık için bir dezavantajdır. Bu tür durumlarda, iç tutarlık düzeyinin olması gerekenden düşük çıkabileceği beklenmektedir. Küçük bir örnekleme bile yüksek iç tutarlık düzeylerine ulaşılmış olması, Yetişkin-OÖTT'de yer alan boyutların iç tutarlılığının oldukça

yüksek olabileceği varsayımını destekler niteliktedir. Diğer yandan, Yetişkin-OÖTT'nin iç tutarlık bulguları, bağlanma temsillerini oluşturan güvenli yer senaryolarının ulaşılabilirliğine ek kanıt oluşturmaktadır (Waters ve ark., 2015).

Çalışmanın en zayıf noktası, birleşen geçerliği ön-analizi olarak Yetişkin-OÖTT ile İÖA, YİYE-II ve RBSÖ arasındaki ilişkilerin değerlendirildiği bölümdür. Çalışmanın sınırlı örneklem sayısı, birleşen geçerliğinin incelenebilmesi açısından yeterli değildir. Ancak, bu çalışmanın ölçeğin yargıcılararası güvenilirliğine odaklandığı ve objektif ölçeklerle aktarılmış olan ilişkilerin sadece bilgi paylaşımını hedeflediği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu sınırlılık kapsamında elde edilen bulgular kısaca tartışılmıştır. Genel olarak, Yetişkin-OÖTT Tepkisel İşlevsellik boyutunun, İAÖ güvenli bağlanma boyutuyla olumlu bir ilişki gösterdiği, İAÖ korkulu bağlanma boyutu ve YİYE-II kaygı boyutu ile olumsuz bir ilişki gösterdiği anlaşılmaktadır. Yetişkin-OÖTT bağlanma boyutunun ise, İAÖ korkulu/kayıtsız bağlanma boyutları ve YİYE-II kaygı boyutu ile olumsuz bir ilişki gösterdiği görülmektedir. Yetişkin-OÖTT Kaygı ve Kaçınma boyutları ise, İAÖ güvensiz bağlanma boyutları ve YİYE-II kaygı boyutuyla aynı yönde hareket etmektedir. Bulgular gözden geçirildiğinde, Yetişkin-OÖTT boyutlarıyla en yüksek korelasyonların İAÖ korkulu bağlanma boyutunda ortaya çıktığı gözlenmektedir. Korkulu bağlanmanın en güvensiz bağlanma sınıflaması olduğu ve sıklıkla çocukluk döneminde yaşanan ihmal ve istismarlarla ilişkili olduğu literatürde ifade edilmektedir (Reis ve Grenyer, 2004; O'Connor ve Elklit, 2008). Bu yönüyle, Yetişkin-OÖTT ile değerlendirilen güvenli yer senaryolarının korkulu bağlanmanın köken yaşantılarına duyarlı olabileceği de dikkat çekicidir.

Yetişkin-OÖTT'nin birleşen geçerliğine ilişkin kanıtlar beklendik yöndeki ilişkilere işaret etse de, elde edilen ilişkilerin gücünün orta düzeyde olduğu görülmektedir. Bunun en önemli nedeni örneklem genişliğinin analiz açısından yetersiz kalmasıdır. Bir diğer olası açıklaması da, tartışma bölümünün başında da belirtildiği gibi, yetişkin bağlanma temsilleri ve çocukluğa ait güvenli yer senaryoları arasındaki ilişkinin doğrudan değil dolaylı bir ilişki olabileceği ihtimalidir. Bu varsayımın test edilebilmesi için güvenli yer senaryoları ve yetişkin bağlanma temsilleri arasındaki ilişkilerin aracı değişkenler de hesaba katılarak daha geniş bir örneklem üzerinde sınanması gerekmektedir. Ayrıca, İAÖ/YİYE-II ve Yetişkin-OÖTT'nin, yetişkin bağlanma olgusuyla ilgili farklı bileşenleri ölçüyor olabileceği tartışılabilir. Farklı kişilere özgül bağlanma yönelimlerinin geliştirilebileceği düşünüldüğünde (Collins ve Read, 1994), romantik partnere bağlanma örüntüsü, ebeveyne bağlanma senaryolarına odaklanan Yetişkin-OÖTT ile doğası gereği ayrışıyor olabilir. Bu çalışmada, YİYE-II kaçınma boyutu, Yetişkin-OÖTT Kaygı boyutu dışındaki diğer boyutlarla anlamlı ilişki göstermemiştir. Özellikle, Yetişkin-OÖTT Kaçınma boyutu ve İAÖ kayıtsız/YİYE-II kaçınma boyutu arasındaki ilişkilerin anlamlı olmasının beklenebileceği tartışılabilir. Ancak, Yetişkin-OÖTT'nin kaygı ve kaçınmayı bir arada yansıtan korkulu bağlanma ile arasındaki ilişki düşünüldüğünde testin saf bir kaçınıcı bağlanma stilini ne derece ölçebildiği gelecekteki daha büyük örneklemli çalışmalar tarafından incelenmeye ihtiyaç duymaktadır.

Beklendiği gibi benlik saygısı ile en yüksek ilişkiyi, katılımcının ego güçleri ve tepki kalitesini yansıtan Tepkisel İşlevsellik düzeyi ve güvenli yer senaryolarının bağlanma ilişkisi açısından yapılan değerlendirmelerini yansıtan Yetişkin-OÖTT Bağlanma boyutu göstermiştir. Yetişkin-OÖTT'nin boyutları olan Tepkisel işlevsellik ve Bağlanma boyutu arasındaki ilişkinin de oldukça güçlü olduğu görülmektedir. Geçmiş çalışmalar da kişinin sahip olduğu bağlanma temsillerine ait güvenlilik düzeyinin yüksek benlik algısı, sözelleştirme becerisi ve ego güçleri ile olumlu yönde ilişkilere sahip olduğunu desteklemektedir (Lee ve Hankin, 2009; Zimmermann ve Becker-Stoll, 2002).

Erken dönem bağlanma yaşantılarındaki güçlüklerin her zaman psikopatoloji ile sonuçlanmadığı bilinmektedir. Ancak, olumsuz bağlanma yaşantıları ile psikopatoloji arasında bir ilişki olduğu da bilinmektedir (Mikulincer ve Shaver, 2012). Bu ön-incelemede, Yetişkin-OÖTT boyutlarından elde edilen puanların sağlıklı grup ve psikiyatrik tanısı bulunan hasta grubu arasında anlamlı bir fark gösterip göstermediği bir geçerlik ölçütü olarak ele alınmıştır. Mevcut çalışma bulguları, sağlıklı grubun; bağlanma öykülerine verilen tepkilerin kalitesi, bağlanma güvenliği ve bağlanma kaygısı açısından hasta grubundan anlamlı derecede daha iyi durumda olduğuna işaret etmektedir. Ancak, bulgular, sağlıklı grup ve hasta grubu arasında Yetişkin-OÖTT ile değerlendirilen bağlanma kaçınması açısından anlamlı bir fark bulunmadığını göstermiştir. Bakermans-Kranenburg ve van IJzendoorn (2009)'un metaanaliz çalışması, Yetişkin Bağlanma Görüşmesi ile değerlendirilen bağlanma temsillerinin klinik ve klinik olmayan gruplardaki dağılımlarını incelemiştir. Metaanaliz bulguları, klinik örneklemdeki en yaygın bağlanma temsili olan %43 ile çözümlenemeyen/sınıflanamayan kategori olduğunu, %23 ile kaçınıcı özellikler yansıtan savunucu kategorinin dağılımı takip ettiğini, %21 ile güvenli ve %13 ile de kaygılı örüntüyü yansıtan saplantılı kategorinin dağılımı oluşturduğunu göstermiştir. Anılan çalışmada, klinik olmayan örneklem için ise bağlanma temsillerinin dağılımı şu şekilde olmuştur; %56 güvenli kategori, %18 çözümlenemeyen/sınıflanamayan kategori, %16 savunucu kategori ve %9 saplantılı kategori. Bağlanma temsillerine ait dağılımlardan klinik ve klinik olmayan örneklem için ayrıştırıcı kategorilerin çözümlenemeyen/sınıflanamayan ve güvenli kategoriler olabileceği çıkarılmaktadır. Ayrıca yazarlar, sınır kişilik bozukluğu gibi içselleştirme bozukluklarında, kaçınıcı özellikler yansıtan savunucu kategori yerine kaygılı özellikler yansıtan saplantılı bağlanma kategorisinin açık ara daha fazla temsil edici olduğunu da eklemiştir (Bakermans-Kranenburg ve van IJzendoorn, 2009). Nitekim, içselleştirme bozukluklarına giren klinik tanılarda, savunucu bağlanma kategorisine ait oran, metaanalizle tespit edilen norm dağılımına oldukça yakın olmuştur. Bu çalışmada, kaçınma boyutu açısından gruplar arasında anlamlı bir fark bulunamaması, tanı grubunda yer alan kişilerin klinik belirtilerinin muhtemelen daha çok içselleştirme bozuklukları içine girebileceği ve dolayısıyla bağlanma örüntülerindeki başat özelliklerin kaçınıcı yerine kaygılı olabileceği ile açıklanabilir. Sonuç olarak, tanı grubunda yer alan bireylerin klinik tanılarının doğası, sağlıklı grup ve psikiyatrik tanı grubu arasında Yetişkin-OÖTT Kaçınma boyutu puanları açısından anlamlı bir farkın bulunmamasını açıklayabilir.

Bu çalışma, Yetişkin-OÖTT'nin güvenli yer senaryolarını değerlendirmede güvenilir bir araç olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca, uygulama sırasında yapılan kayıtların içerik değerlendirmeleri de Yetişkin-OÖTT ile güvenli yer senaryolarına ulaşılabileceğini desteklemektedir. Mintayır oyuncaklar ile güvenli yer senaryolarını yetişkinlerde değerlendiren bu araç, hem ulusal hem de uluslararası alanyazın için yenilikçidir. Yetişkin-OÖTT'nin yarı-yapılandırılmış projektif doğası nedeniyle güvenli yer senaryolarını değerlendirmeyi hedefleyen araştırmalar için zengin bir değerlendirme aracı olabileceği düşünülmektedir. Özellikle, ulusal literatürde güvenli yer senaryoları bağlamında yetişkin bağlanma yaşantılarını değerlendiren ve öz-bildirime dayalı olmayan araçlar oldukça kısıtlıdır. Öte yandan, bu çalışmada Yetişkin-OÖTT'nin sağlıklı grup ile tanı grubu kaçınıcı özellikler dışındaki boyutlar açısından ayrıştırılabildiği anlaşılmaktadır. Bu nedenle, Yetişkin-OÖTT klinik ortamlarda hem bir değerlendirme aracı olabilir, hem de klinik müdahale gidişatını takip etmek üzere değişimin gösterge değişkeni olabilir. Bulgular, Yetişkin-OÖTT ile değerlendirilen güvenli yer senaryolarındaki Bağlanma, Kaygı ve Kaçınma boyutlarının yetişkinlikteki özellikle korkulu ve saplantılı/kaygılı bağlanma ile ilişkili olabileceğini göstermektedir. Özellikle korkulu bağlanma örüntüsü, yalnızca kaygılı veya yalnızca kaçınıcı örüntülere kıyasla klinik risk faktörlerine daha fazla yatkınlık oluşturmaktadır (Williams, Ospina, Jalilianhasanpour, Fricchione ve Perez, 2019). Dolayısıyla mevcut çalışmanın klinik doğurgularına göre, Yetişkin-OÖTT'de yer alan tüm boyutların

korkulu bağlanma ile olan ilişkisi, bağlanma-odaklı psikoterapi müdahalelerine yönlendirilebilecek ve bu müdahalelerden yarar sağlayabilecek bireylere ilişkin öngörü oluşturabileceği anlaşılmaktadır. Bu açılardan, çalışmanın klinik araştırma ve uygulamalara katkı sağlayıcı olduğu düşünülmektedir.

Mevcut çalışmanın katkılarının yanısıra bazı sınırlılıkları da bulunmaktadır. Çalışmanın en önemli sınırlılıklarından biri, uygulamalı ve kodlamalar gerektiren doğası nedeniyle örneklem sayısının yetersiz olmasıdır. Öte yandan, klasik güvenilirlik ve geçerlik çalışmalarında geliştirilen/uyarlanan testle aynı yapıyı ölçen başka bir değerlendirme aracı ölçüm araçlarına dahil edilmektedir. Dolayısıyla, Yetişkin-OÖTT'nin güvenli yer senaryolarını doğrulukla ölçüp ölçemediğinin ve güvenli yer senaryolarını değerlendiren diğer ölçüm araçları ile ne derece örtüştüğünün incelenmesi gerekmektedir. Bu nedenle, ulusal alanyazında güvenli yer senaryolarının bilişsel bileşenini ölçmede kullanılan ve giriş bölümünde tanıtılan ASA (Waters ve Rodrigues-Doolabh, 2001; Anafarta, 2007) ile Yetişkin-OÖTT'nin ne derecede örtüştüğünü inceleyen ileri çalışmalar katkı sağlayıcı olacaktır. ASA, içsel çalışan modellerin veya güvenli yer senaryo bilgisinin bilişsel bileşenini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir; ancak Yetişkin-OÖTT'nin içsel çalışan modellerin hem bilişsel hem de duygusal bileşenlerini kapsayabileceği düşünülmektedir. Bu kapsama, Yetişkin-OÖTT'nin uygulamalarına ait içerikler ile, katılımcıların minyatür oyuncaklar aracılığıyla oyuna katılım düzeyi ile temellenmektedir. Ancak, bu öngörüler ileride yürütülecek görgül çalışmalar tarafından sınanmaya ihtiyaç duymaktadır. Mevcut çalışmada, Yetişkin-OÖTT Kaçınma boyutu, İAÖ kayıtsız bağlanma ve YİYE-II kaçınma boyutu ile ilişkili olmamıştır. Diğer çalışmalar da, Yetişkin-OÖTT Kaçınma boyutu ile ilgili benzer bulgulara işaret etmiştir (örn. Çalışır, 2009). Bu nedenle, ICC ve iç tutarlık değerleri, Yetişkin-OÖTT Kaçınma boyutu için yeterli olsa da, Yetişkin-OÖTT Kaçınma boyutunun ilişkili olduğu bağlanma örüntülerine dair değişkenler açısından ileri çalışmalar tarafından incelenmesine ihtiyaç vardır. Ayrıca, diğer bir sınırlığa göre, sağlıklı grup ve psikiyatrik tanılı hasta grubu arasında yapılan incelemelerde, sağlıklı grubun klinik düzeyde belirtisiz olduklarına yönelik ek bir değerlendirme yürütülemediği. Son olarak, güvenli yer senaryoları ile psikopatoloji, duygu düzenleme stratejileri, ego savunma mekanizmaları ya da temel şemalar gibi değişkenler arasındaki ilişkilerin ele alınması ileriki çalışmalar için öneriler arasında yer almaktadır. Geçmiş yaşam deneyimleri ve üst düzey duygusal/zihinsel yapılar (şemalar) arasındaki köprüyü, Yetişkin-OÖTT ile değerlendirilen güvenli yer senaryolarının kuruyor olma ihtimali gelecek çalışmalarca ele alınmayı bekleyen konular arasında yer almaktadır. Alanyazına göre, diğer yöntemlerle ebeveynlerde değerlendirilen güvenli yer senaryo bilgisi, ebeveyn ve çocuk arasındaki bağlanma ilişkisinin niteliği için yordayıcı olmuştur (örn., Huth-Bocks, Muzik, Beeghly, Earls ve Stacks, 2014). Buna dayanarak, Yetişkin-OÖTT'yü kullanacak bağlanma kuramı çerçevesindeki gelecek çalışmaların ebeveynliğe odaklanmasının katkı sağlayıcı olabileceği düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Ainsworth, M. D. (1972). Attachment and dependency: A comparison. J. L. Gewirtz, *Attachment and dependency içinde*. V. H. Winston & Sons.
- Ainsworth, M. D. S. (1989). Attachments beyond infancy. *American Psychologist*, 44, 709-716.
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E. ve Wall, S. (1978). Patterns of attachment: A psychological study of the Strange Situation. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Algan, A. G. ve Şendil, G. (2013). Okul öncesi çocuklar ve ebeveynlerinin bağlanma güvenlikleri ile çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkiler. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 33(1), 55-68.

- Anafarta, M. (2007). *The psychometric qualities of the knowledge of secure base script-prompt word outline method: Multi-sample evaluation of the validity and the reliability*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Axline, V. M. (1969). *Play therapy* (Vol. 125). Ballantine Books.
- Bowlby, J. (1973). Attachment and loss: Volume II: Separation, anxiety and anger. *Attachment and Loss: Volume II: Separation, Anxiety and Anger* içinde (ss. 1-429). London: The Hogarth Press and the Institute of Psycho-Analysis.
- Bowlby, J. (1988). *A secure base: Parent-child attachment and healthy human development*. New York: Basic Books, Inc.
- Bretherton, I. (1987). New perspectives on attachment relations: Security, communication, and working models. J. Osofsky (Ed.), *Handbook of infant development* içinde (2nd ed., ss. 1061–1100). New York, NY: Wiley.
- Bretherton, I. (1990). Open communication and internal working models: Their role in the development of attachment relationships. R. Thompson (Ed.), *Nebraska Symposium on Motivation: Vol. 36. Socio-emotional development* içinde. Lincoln: University of Nebraska Press.
- Bretherton, I. (1991). Pouring new wine into old bottles: The social self as internal working model. M. Gunnar ve L. A. Sroufe (Eds.), *Minnesota symposia in child psychology: Self processes in development* (Vol. 23) içinde. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Bretherton, I. ve Munholland, K. A. (1999). Internal working models in attachment relationships: A construct revisited. J. Cassidy ve P. R. Shaver (Eds.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (ss. 89 – 111). New York, NY: Guilford.
- Bretherton, I. ve Munholland, K. A. (2008). Internal working models in attachment relationships. J. Cassidy and P. R. Shaver (Eds.), *Handbook of Attachment: Theory, Research, and Clinical Applications* içinde (ss. 102–127). New York, NY: Guilford Press.
- Bretherton, I., Ridgeway, D. ve Cassidy, J. (1990). Assessing internal working models of the attachment relationship: An attachment story completion task for 3-year-olds. M. T. Greenberg, D. Cicchetti ve E. M. Cummings (Eds.), *The John D. and Catherine T. MacArthur Foundation series on mental health and development. Attachment in the preschool years: Theory, research, and intervention* içinde (ss. 273–308). University of Chicago Press.
- Brewer, W. F. (1986). What is autobiographical memory? D. C. Rubin (Ed.), *Autobiographical memory* içinde (ss. 25-49). Cambridge, England: Cambridge University Press.
- Collins, N. L. (1996). Working models of attachment: Implications for explanation, emotion, and behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71, 810 – 832.
- Collins, N. L. ve Read, S. J. (1994). Cognitive representations of attachment: The structure and function of working models. K. Bartholomew ve D. Perlman (Eds.), *Advances in personal relationships*. Vol. 5: Attachment processes in adulthood içinde (ss. 53-90). London: Jessica Kingsley.
- Çalışır, M. (2008). *Bağlanma temsilleri ile depresif belirtiler arasındaki ilişki: Güvenli yer senaryoları ve erken dönem ilişkisel temalar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Çuhadaroğlu, F. (1986). *Adolesanlarda benlik saygısı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi.
- Dykas, M. J., Woodhouse, S. S., Cassidy, J. ve Waters, H. S. (2006). Narrative assessment of attachment representations: Links between secure base scripts and adolescent attachment. *Attachment & Human Development*, 8, 221–240.
- Fraley, R. C., Waller, N. G. ve Brennan, K. A. (2000). An item response theory analysis of self-report measures of adult attachment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78, 350-365.

- Fivush, R. (2006). Scripting attachment: Generalized event representations and internal working models. *Attachment & Human Development*, 8(3), 283-289.
- George, C., Kaplan, N. ve Main, M. (1985). *Attachment interview for adults*. Unpublished manuscript. University of California, Berkeley.
- George, C. ve Solomon, J. (2016). The attachment doll play assessment: Predictive validity with concurrent mother-child interaction and maternal caregiving representations. *Frontiers in Psychology*, 7, 1594.
- George, C. ve West, M. L. (2012). *The Adult Attachment Projective Picture System: 586 Attachment theory and assessment in adults*. New York, NY, US Guilford Press.
- Görgü, E. (2018). Okula devam eden 5-6 yaş grubu çocukların annelerinin bağlanma biçimleri, kişilik özellikleri ve çocukların bağlanma biçimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (1), 186-209.
- Granot, D. ve Mayseless, O. (2001). Attachment security and adjustment to school in middle childhood. *International Journal of Behavioral Development*, 25(6), 530-541.
- Griffin, D. W. ve Bartholomew, K. (1994). The Metaphysics of measurement: The case of adult attachment. K. Bartholomew ve D. P. Perlman (Eds.), *Advances in personal relationships: Attachment processes in adult relationships (Vol. 5)* içinde. London: Jessica Kingsley.
- Huizinga, J. (1951). *Homo Ludens. Oyunun toplumsal işlevi üzerine bir deneme* (6. Baskı). (Çev. M. A. Kılıçbay). Ayrıntı Yayınları.
- Huth-Bocks, A. C., Muzik, M., Beeghly, M., Earls, L. ve Stacks, A. M. (2014). Secure base scripts are associated with maternal parenting behavior across contexts and reflective functioning among trauma-exposed mothers. *Attachment & Human Development*, 16(6), 535-556.
- Kuebli, J. ve Fivush, R. (1994). Children' s representation and recall of event alternatives. *Journal of Experimental Child Psychology*, 58(1), 25-45.
- Lee, A. ve Hankin, B. L. (2009). Insecure attachment, dysfunctional attitudes, and low self-esteem predicting prospective symptoms of depression and anxiety during adolescence. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 38(2), 219-231.
- Main, M., Kaplan, N. ve Cassidy, J. (1985). Security in infancy, childhood, and adulthood: A move to the representational level. I. Bretherton ve E. Waters (Eds.), *Growing points of attachment theory and research içinde. Monographs of the Society for Research in Child Development*, 50 (1-2), 66 – 104.
- Mikulincer, M. ve Shaver, P. R. (2012). An attachment perspective on psychopathology. *World Psychiatry*, 11(1), 11-15.
- Nelson, K. (1986). *Event knowledge: Structure and function in development scripts and narratives*. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- O'Connor, M. ve Elklit, A. (2008). Attachment styles, traumatic events, and PTSD: A cross-sectional investigation of adult attachment and trauma. *Attachment & Human Development*, 10(1), 59–71.
- Raja, S. N., McGee, R. ve Stanton, W. R. (1992). Perceived attachments to parents and peers and psychological well-being in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 21, 471-485.
- Rosenberg, M. (1965). *Rosenberg self-esteem scale (RSE)*. Acceptance and Commitment Therapy, Measures Package, 61.
- Reis, S. ve Grenyer, B. F. (2004). Fearful attachment, working alliance and treatment response for individuals with major depression. *Clinical Psychology & Psychotherapy: An International Journal of Theory & Practice*, 11(6), 414-424.
- Selcuk, E., Gunaydin, G., Sumer, N. ve Uysal A. (2005). Yetişkin bağlanma boyutları için yeni bir ölçüm: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II'nin Türk örnekleminde psikometrik açıdan değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8, 1-11.

- Sirigu, A., Zalla, T., Pillon, B., Grafman, J., Dubois, B. ve Agid, Y. (1995). Planning and script analysis following prefrontal lobe lesions. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 769(1), 277-288.
- Schank, R. (1982). *Dynamic memory: A theory of learning in computers and people*. Cambridge: Cambridge University Press
- Schank, R. (1999). *Dynamic memory revisited*. Cambridge, United Kingdom: Cambridge University Press.
- Schank, R. C. ve Abelson, R. P. (1977). *Scripts, plans, goals, and understanding*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Schoenmaker, C., Juffer, F., van IJzendoorn, M. H., Linting, M., van der Voort, A., & Bakermans-Kranenburg, M. J. (2015). From maternal sensitivity in infancy to adult attachment representations: A longitudinal adoption study with secure base scripts. *Attachment & Human Development*, 17(3), 241-256.
- Steele, R. D., Waters, T. E. A., Bost, K. K., Vaughn, B. E., Truitt, W., Waters, H. S., Booth-LaForce, C. ve Roisman, G. I. (2014). Caregiving antecedents of secure base script knowledge: A comparative analysis of young adult attachment representations. *Developmental Psychology*, 50 (11), 2526-2538.
- Sümer, N. ve Güngör D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örneklemini üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14, 71-106.
- Thompson, R. A. (1998). Early socio-personality development. N. Eisenberg (Ed.) ve W. Damon (Series Ed.), *Handbook of child psychology: Vol. 3. Social, emotional, and personality development* (5th ed., ss. 25 – 104) içinde. New York: Wiley
- Uluç, S. (2005). *Okul öncesi çocuklarda benliğe ilişkin inançlar, kişilerarası şemalar ve bağlanma ilişkisinin temsilleri arasındaki ilişki: Ebeveynlerin kişilerarası şemalarının ve bağlanma modellerinin etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Uluç, S. ve Öktem, F. (2009). Okul öncesi çocuklarda güvenli yer senaryolarının değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24 (63), 69-83.
- Vaughn, B. E., Waters, T. E., Steele, R. D., Roisman, G. I., Bost, K. K., Truitt, W., ... ve Booth-Laforce, C. (2016). Multiple domains of parental secure base support during childhood and adolescence contribute to adolescents' representations of attachment as a secure base script. *Attachment & Human Development*, 18(4), 317-336.
- Waters, T. E., Bosmans, G., Vandevivere, E., Dujardin, A. ve Waters, H. S. (2015). Secure base representations in middle childhood across two Western cultures: Associations with parental attachment representations and maternal reports of behavior problems. *Developmental Psychology*, 51(8), 1013.
- Waters, E. ve Cummings, E. M. (2000). A secure base from which to explore close relationships. *Child Development*, 71, 164 – 172.
- Waters, H. S. ve Rodrigues-Doolabh, L. (2001, April). *Are attachment scripts the building blocks of attachment representations?* Paper presented at the biennial meetings of the Society for Research in Child Development, Minneapolis, MN.
- Waters, H. S., Rodrigues, L. M. ve Ridgeway, D. (1998). Cognitive underpinnings of narrative attachment assessment. *Journal of Experimental Child Psychology*, 71(3), 211-234.
- Waters, T. E. ve Roisman, G. I. (2019). The secure base script concept: An overview. *Current Opinion in Psychology*, 25, 162-166.
- Waters H. S. ve Waters E. (2006). The attachment working models concept: Among other things, we build script-like representations of secure base experiences. *Attachment & Human Development*, 8(3), 185-197.
- Williams, B., Ospina, J. P., Jalilianhasanpour, R., Fricchione, G. L. ve Perez, D. L. (2019). Fearful attachment linked to childhood abuse, alexithymia, and depression in motor functional neurological disorders. *The Journal of Neuropsychiatry and Clinical Neurosciences*, 31(1), 65-69.

- Zimmermann, P. ve Becker-Stoll, F. (2002). Stability of attachment representations during adolescence: The influence of ego-identity status. *Journal of Adolescence*, 25(1), 107-124.
- Zimmermann, P. ve Iwanski, A. (2019). Attachment Disorder behavior in early and middle childhood: associations with children's self-concept and observed signs of negative internal working models. *Attachment & Human Development*, 21(2), 170-189.

Ek1
Yetişkin-OÖTT Öykü Örneği

ÖYKÜ 1: Kazara Dökülen Meyve Suyu Öyküsü**(çocuk, anne, baba, masa, tabaklar)**

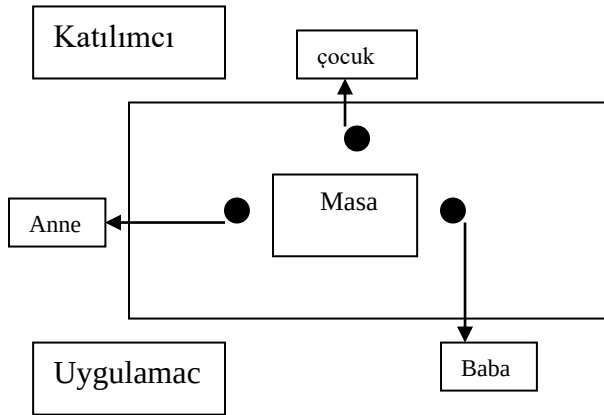
Uygulamacı: “Tamam. Yeni bir hikâyeye geçelim” (içinde sofrta malzemelerinin olduğı kutuyu sallayın)
 “akşam yemeğı için sofrayı hazırlamamda bana yardım eder misin?” (kutu katılımcıya verin, katılımcı sofrayı hazırlayana kadar bekleyin, eğer yardım isterse yardımcı olun.)

Uygulamacı: “Şimdi aileyi yemek masasının etrafına oturtalım, böylece yemeğe hazır olsunlar” (katılımcı figürleri yerleştirene kadar bekleyin)

Uygulamacı: (kaldığı yerden devam eder) “Burada ailemiz akşam yemeğı yiyor.
 (katılımcının adı) ayağı kalktı, uzandı ve meyve suyunu kazara devirdi.” (çocuk figürünü meyve suyu kabını devirecek şekilde hareket ettirin, katılımcının kabı açıkça görmesini sağlayın)

Anne: “....., meyve suyunu döktün” (sitemli ama aşırıya kaçmayan bir ses tonuyla; anneyi’a çevirin).

Uygulamacı: “şimdi ne olduğunu bana göster”

EK 2

ÖYKÜ 1 için Puanlama Kılavuzundan Özet Tanımlar

5 PUAN ALAN ÖYKÜLER

Öykülerde gerilimden rahatlama doğru açık bir akış vardır. Başlangıçta, çocuk bir soruna yol açmaktan dolayı sıkıntı yaşasa da anne babanın zamanında ve uygun müdahaleleri sonucu durumun kaza olduğunu net olarak kavrar. Eğer varsa korku, utanma ya da sıkıntı duyguları öykü sonunda tamamen yatışır. Katılımcının bu tür duygulara iyi başa çıktığı gözlenir. Çoğunlukla ortalık annen tarafından temizlenir. Zaman zaman ortalığın temizlenme işine çocuğunda katılımına olanak tanıyabilirler. Anne babanın tutumları yapıcıdır. Duruma ilişkin olarak bıkkınlık, kızgınlık ya da üzüntü sergilemezler. Çoğunlukla anne ve baba işbirliği içindedir ve benzer tepkiler verebilirler. Katılımcı bir hata yaptığında ya da bir sorunu olduğunda ailesinin yanında olacağına dair bir üst düzey değerlendirme yapabilir.

ÖRNEKLER

4 PUAN ALAN ÖYKÜLER

Anne ya da babanın ilk tepkisi durumdan rahatsızlık duyma, sitem ya da ufak bir kızgınlık ifadesi şeklinde olabilir. Bunu sıklıkla ebeveynlerden birinin ya da her ikisinin çocuğu yatıştırmaya yönelik girişimleri izler. Genel olarak anne baba ya da her ikiside yapıcıdır. Öykü genel görünüşü açısından güvenlidir. Çatışmanın çözüldüğü gözlenir ancak çocuk bilişsel ya da duygusal düzeyde tam olarak yatışmamış olabilir. Olumsuz duygu ya da bilişlerden bir bölümü baskın olmasada varlığını sürdürür. Anna ve babanın fikir birliğinde olduğu ve aralarında uyumsuzluklar gözlemlendiği öyküler alınabilir. Katılımcının öyküye yönelik üst düzey değerlendirmeleri 5 puanlık öykülere göre daha zayıf olabilir.

ÖRNEKLER

3 PUAN ALAN ÖYKÜLER

Anne ya da babanın tepkisi açık bir şekilde eleştireldir. Zaman zaman ebeveynlerden biri ya da her ikisi yapıcı müdahalelerde bulunsa da çocuğun durum hakkındaki algısı olumsuzdur. Anne ve babanın tutumlarında önemli tutarsızlıklar olduğu gözlenebilir. Olumsuz duygu ya da bilişlerden bir bölümünün baskın olarak varlığını sürdürdüğü ve katılımcının olumsuz duygularla başa çıkma güçlüğü yaşadığı gözlenir.

ÖRNEKLER

2 PUAN ALAN ÖYKÜLER

Oldukça yüzeysel ve güvensiz temalar içeren öyküler 2 puanla değerlendirilebilir. Katılımcı bir duygu ya da düşünce içeriği aktaramamaktadır.

Anne-babanın müdahaleleri yapıcılıktan uzaktır. Kendi aralarında uyumları yoktur. Çocuğun kaygısı yatıştırılmaz. Kimi zaman öykünün merkezi çocuk olmaktan çıkar.

ÖRNEKLER

1 PUAN ALAN ÖYKÜLER

Öyküler tam anlamıyla güvensiz bir içerik taşır. Çocuğa yönelik fiziksel ya da sözel şiddet söz konusudur.

EK 3

Tepkisel İşlevsellik (Reflective Functioning) Düzeyinin Değerlendirilmesi

A- TEPKİSEL İŞLEVSELLİK DÜZEYİ

Bu başlık altında yer alan maddeler beş öyküden oluşan protokolün tamamı göz önünde bulundurularak puanlanır. Puanlama beşli likert tipi bir ölçek üzerinden yapılır, alınabilecek en düşük puan 1 ve en yüksek puan 5 olarak belirlenmiştir. Tepkisel İşlevsellik toplam puanı en düşük 5 ile en yüksek 25 puan arasında değişir.

Öykü Kalitesi: Düşük puan alan protokollerde (1 puan), katılımcının test alma tutumlarının kötü olduğu, işbirliğine yanaşmadığı, aktardığı öykülerin kısa ve yüzeysel olduğu gözlenir. Katılımcının kendi yaşam senaryosundan çok genel bir ebeveyn-çocuk ilişkisi anlattığı izlenimi vardır. Yüksek puan alan protokollerde (5 puan), katılımcının uygulama boyunca işbirliği yaptığı, yönergeleri izlediği ve uygun şekilde tamamladığı görülür. Öykü içerikleri zengin ve samimidir.

Öykü Tutarlılığı: Oyuncak Öykü Tamamlama Testinde katılımcıların öykülerin iç tutarlılığını koruması beklenmektedir. Öykü akışındaki ya da katılımcının duygulanımlarındaki tutarsızlıklar, uyumsuzluklar, her bir öykünün kendisi içinde değerlendirilir. Örneğin, katılımcı iyi başlayan bir öyküyü olumsuz bir sonuca bağlıyorsa ya da öyküler oldukça güvensiz başlayıp güvenli bir içeriğe aniden dönüyorsa bu durum tutarsızlık olarak kabul edilir. Toplam tutarlılık puanı 5'tir. Protokolün tamamında 2 öyküde tutarsızlık gözlerseniz, Öykü İçeriğinin Tutarlılığı puanını $5-2=3$ olarak hasaplıyabilirsiniz.

Duyguların Açık İfadesi: Düşük puan alan protokollerde (1 puan), katılımcının yaşam senaryosunu sözel olarak aktarsa bile duygusal bir katılımda bulunmadığı, zaman zaman donuk ve tekdüze bir aktarımı olduğu görülür. Öykü içindeki ve sonundaki duyguların belirlenmesine yönelik sorulara yanıt vermekte güçlük yaşar. Yüksek puan alan protokollerde (5 puan), katılımcı aktardığı öykü içeriğiyle uyumlu duyguları açıkça gözlenen bir şekilde yaşar ve ifade eder. Kızgınlık, üzüntü gibi olumsuz duygulardan kaçınmaz. Duygularıyla başa çıkmada başarılıdır.

Psikolojik Zihinlilik: Katılımcının uygulamaya boyunca sergilediği iç değerlendirme düzeyi ve her öykünün sonunda "Peki ne düşünmüş?", "Şuan ne düşünüyor?" sorularına verdikleri yanıtlar dikkate alınarak puanlama yapılır.

Bitmemiş İşler: Oyuncak Öykü Tamamlama Testinde, bağlanmayla ilişkili çocukluk deneyimlerinin özgün bir tasarımını içeren yaşam senaryolarının ifade edilmesi beklenmektedir. Bu senaryolar kişisel deneyimlerle yakından ilişkili olmalarına karşın, daha çok özgün deneyimleri kapsayan daha genel tasarımlar halindedir. Eğer katılımcı bağlanmayla ilişkili yaşam senaryosunu aktardığı sırada belli bir deneyim canlanıyorsa (aktarabilir, anımsadığını söyleyebilir, duygusunu tekraryaşadığını ifade edebilir) bu durum bitmemiş işler başlığı altında yer alır. Toplam bitmemiş işler puanı 5'tir. Protokolün tamamında 2 öyküde bitmemiş iş gözlerseniz, Bitmemiş İşler puanını $5-2=3$ olarak hasaplıyabilirsiniz.